

***Vore i finlandssvenskt och sverigesvenskt
tidningsspråk***

Helsingfors universitet
Finska, finskugriska och
nordiska institutionen

Nordiska språk
Avhandling pro gradu

Nuutti Harmo
april 2016

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Humanistinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos	
Tekijä – Författare – Author Nuutti Harmo			
Työn nimi – Arbetets titel – Title <i>Vore i finlandssvenskt och sverigesvenskt tidningsspråk</i>			
Oppiaine – Läroämne – Subject pohjoismaiset kielet			
Työn laji – Arbetets art – Level pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year huhtikuu 2016	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 50
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkielman tarkoituksena on selvittää, kuinka yleisesti ruotsin olla-verbin (<i>vara</i>) konjunktiivimuoto <i>vore</i> esiintyy nykyruotsissa ja vertailla sen käyttöä suomenruotsissa ja ruotsinruotsissa. Tutkimusaineisto koostuu Språkbankenin vapaasti käytettävistä korpuksista, jotka sisältävät muun muassa sanomalehtitekstiä, kaunokirjallisuutta ja internet-keskustelupalstojen keskusteluja. Kaikkiaan aineistossa on noin 9 miljardia sanetta 192 erillisessä korpuksessa. Aineistoon on tehty hakuja Språkbankenin Korp-käyttöliittymän kautta ja tarkasteltu näiden hakujen tuloksia.</p> <p>Sananmuodon <i>vore</i> esiintymistiheyttä tarkastellaan yleisesti kaikissa Språkbankenin vapaasti käytettävissä korpuksissa sekä vertailevasti suomenruotsalaisissa ja ruotsalaisissa sanomalehtikorpuksissa. Sanomalehtiaineistoja on yhteensä 652 miljoonaa sanetta 37 ruotsalaisessa ja 30 suomenruotsalaisessa korpuksessa. Vertailtavaksi on valittu nimenomaan sanomalehtiteksti, koska noin 9 % Språkbankenin sanomalehtiaineistojen tekstistä on peräisin suomenruotsalaisista lehdistä, kun kaikissa Språkbankenin aineistoissa suomenruotsalaista tekstiä on vain 0,9 %.</p> <p>Tarkemman tutkimuksen kohteena ovat hypoteettiset ehtolauseet, joissa predikaattiverbi on joko konjunktiiivissa, indikatiivin preteritissä tai <i>skulle</i> + infinitiivi -rakenteen osana. Tutkielmassa vertaillaan näiden eri ehtolauseytyyppien esiintymistiheyttä suomenruotsalaisissa ja ruotsalaisissa sanomalehtikorpuksissa.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että <i>vore</i> esiintyy suomenruotsalaisessa aineistoissa selvästi harvemmin kuin ruotsalaisissa aineistoissa. Sananmuodon esiintymistiheys on keskimääräistä suurempi vanhemmissa aineistoissa, mutta yllättäen myös joissakin internetin keskustelufoorumeilta kerätyissä aineistoissa. Sananmuodon <i>vore</i> keskimääräinen esiintymistiheys kaikissa Språkbankenin korpuksissa on 182,8 kertaa miljoonaa sanetta kohti, mutta suomenruotsalaisissa aineistoissa vain 97,3.</p> <p>Tutkielman tulosten perusteella <i>skulle vara</i> -rakenteen käyttö on suomenruotsalaisissa sanomalehtiaineistoissa yleisempää kuin ruotsalaisissa sanomalehtiaineistoissa. Havainto on linjassa sen muun muassa Svenska Akademiens Grammatikin (Teleman et al. 1999) esittämän näkemyksen kanssa, että tätä rakennetta käytetään suomenruotsissa laajemmin kuin muissa ruotsin alueellisissa kielimuodoissa.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords konjunktiv – svenska – korpusar			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited Keskustakampuksen kirjasto			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Disposition.....	1
2	Teoretisk bakgrund.....	3
2.1	Om konjunktiv och optativ.....	3
2.2	Om termerna finlandssvenska och sverigesvenska.....	4
2.3	Verbböjningen i svenska: finithet och modus.....	5
2.3.1	Modus indikativ.....	7
2.3.2	Modus imperativ.....	8
2.3.3	Konjunktiv.....	9
2.3.4	Optativ.....	9
2.4	Användning av konjunktiv och tempusförskjutning.....	11
2.5	Konjunktiv i äldre språkformer.....	15
2.6	Konjunktiv i grannspråken.....	16
2.6.1	Danska.....	17
2.6.2	Norska.....	17
2.6.3	Färöiska.....	17
2.6.4	Isländska.....	18
2.7	Sammanfattning av kapitlet.....	19
3	Material och metod.....	21

3.1	Språkbankens korpusar och Korp.....	22
3.2	Sammanfattning av kapitlet.....	25
4	Ordformen <i>vore</i> i Språkbankens korpusar.....	26
4.1	Korpusar med högst <i>vore</i> -frekvens.....	29
4.2	Korpusar med lägst <i>vore</i> -frekvens.....	32
5	<i>Vore</i> i finlandssvensk och sverigesvensk tidningstext.....	36
5.1	Konjunktiv och tempusförskjutning i konditionala bisatser.....	37
5.1.1	Om X <i>vore</i>	39
5.1.2	Om X <i>var</i>	39
5.1.3	Om X skulle <i>vara</i>	40
5.1.4	Om det <i>vore</i> X.....	40
5.1.5	Om det <i>var</i> X.....	41
5.1.6	Om det skulle <i>vara</i> X.....	42
6	Diskussion.....	43
	Litteratur.....	45
	Tabell 1: Distributionen av ordformen <i>vore</i> i Språkbankens korpusar	26
	Tabell 2: Korpusar med störst och minst frekvens av <i>vore</i>	27
	Tabell 3: Fördelningen av konjunktiv och tempusförskjutning i konditionala bisatser i tidningskorpusarna.....	38

1 Inledning

I grammatikböcker beskrivs konjunktiven i svenska ofta som en arkaisk relik från gångna tider som bara lever kvar i några få former, i första hand *vore*. Utan tvekan är användningen av konjunktiv inte lika central i dagens svenska som till exempel i de romanska språken, tyska eller till och med det nära besläktade isländska språket. Ändå har jag upplevt att speciellt *vore* men också konjunktivformen av andra starka verb är kanske inte så ovanliga och sällsynta som elementärgrammatiken vill påstå.

I nutida svenska förekommer konjunktivformer av en del starka verb, i första hand formen *vore* av verbet *vara* (Teleman et al. 1999/4: 549). I min studie undersöker jag hur pass vanliga konjunktivformerna faktiskt är.

1.1 Disposition

Studien består av sex kapitel. Första kapitlet inleder studien och lägger fram dess syfte.

I andra kapitlet presenteras den teoretiska bakgrunden för studien. Jag ger en kort redovisning över svenskans verbsystem i övrigt och koncentrerar mig särskilt på konjunktiven och dess användning. Som primärkälla används Svenska Akademiens Grammatik (1999) av Ulf Teleman, Staffan Hellberg och Erik Andersson.

I samma kapitel ges en kort presentation om konjunktiven i äldre stadier av svenska samt i de övriga nordiska språken danska, färöiska, isländska och norska.

I tredje kapitlet presenterar jag Språkbankens korpusar och förklarar principerna för korpusbaserad språkforskning. Jag beskriver också hur jag har använt korpusarna för min studie.

I kapitel fyra går jag igenom hur ofta ordformen *vore* förekommer i de olika korpusarna.

I femte kapitlet ser jag på vilka sätt och hur *vore* används i Språkbankens tidningskorpusar. Jag jämför användningen av *vore* och tempusförskjutning i konditionala bisatser i finlandssvenskt och sverigesvenskt tidningsmaterial.

I kapitel sex diskuteras resultaten. Kapitlet innehåller också förslag till vidare forskning.

2 Teoretisk bakgrund

I detta kapitel beskriver jag den teoretiska bakgrunden för studien. Först beskriver jag kort verbböjningen i svenskan och presenterar därefter närmare konjunktivformerna och deras användning. Som jämförelse kastar jag också en blick mot äldre språkformer och de till svenskan nära besläktade övriga nordgermanska språken.

Genomgången av konjunktivens form och funktion i detta kapitel ligger som grund för betydelsediskussionerna i kapitel fem.

2.1 Om konjunktiv och optativ

Nationalencyklopedin definierar konjunktiv som ”modus som innebär att talaren inte går i god för att det som sägs i satsen är sant”. Konjunktiv används i olika språk ofta för att ange någon annans tankar eller ord. Den kan också användas i satser vars sanningsvärde är hypotetiskt eller osannolikt eller rent av står i motsats till verkligheten. Konjunktiv förekommer till exempel i villkorssatser som *Om du vore här skulle jag kyssa dig.* (*Nationalencyklopedin*, konjunktiv.)

Termen konjunktiv kommer från latinska *modus coniunctivus*, av *coniungo* ’förena’, ’sammanfoga’ (*Nationalencyklopedin*). Konjunktiven diskuteras i många europeiska språks grammatikor och kallas också för *subjunktiv* (*subjunctive* på engelska) eftersom den ofta används i satser som inleds av underordnande konjunktioner eller *subjunktioner* (Matthews 2014).

Konjunktioner är ord som förbinder satser och satsdelar. I svenska brukar man skilja mellan samordnande och underordnande konjunktioner. De förstnämnda kopplar samman satser som är syntaktiskt på samma nivå, till exempel *och* och *eller* används för att samordna huvudsatser. Underordnande konjunktioner (subjunktioner) som *om* och *eftersom* inleder underordnade satser. (*Nationalencyklopedin*, konjunktion.)

Termen optativ har också sitt ursprung i latinet: *optativus* 'önskande' av *opto* 'önska (sig)', 'begära'. Modus optativ anger att talaren önskar eller ber att satsens innehåll förverkligas. Också andra konstruktioner kan uttrycka en optativ mening, det vill säga att de innebär en önskan. (Nationalencyklopedin, optativ)

I svenska grammatikor har man traditionellt talat om *presens konjunktiv* och *preteritum konjunktiv* utgående från formernas utseende. Svenska Akademiens Grammatik (SAG) reserverar termen konjunktiv för det som traditionellt kallats för preteritum konjunktiv. I stället för presens konjunktiv används i SAG termen optativ (Teleman et al. 1999/2: 550).

Jag följer SAG:s modell och använder termen konjunktiv i stället för preteritum konjunktiv och termen optativ i stället för presens konjunktiv.

Historiskt sett är det fråga om ett och inte två modus i de nordiska språken (Wessén 1944). Tydligen har det indoeuropeiska stamspråket haft både optativ och konjunktiv som separata modus med separat betydelse (Jasanoff 2006: 218) men de har redan i urgermanskan fallit samman (Durrell 2006: 54).

I litteraturen syftar termen konjunktiv alltså antingen på *moduset* konjunktiv (eller optativ) eller på *den semantiska betydelsen* konjunktiv.

Vid vissa ställen i studien talas också om *hortativ*. Då är det frågan om verbformer som inte står i imperativ men som anger uppmaning. (Nationalencyklopedin, hortativ)

2.2 Om termerna finlandssvenska och sverigesvenska

Vid många ställen i studien jämförs *finlandssvenska* och *sverigesvenska* material. Martola (2007: 6) definierar benämningen *finlandssvenska* å ena sidan som "den svenska som talas och skrivs av finlandssvenskar" och å andra sidan som "den svenska som talas och skrivs i Finland".

Den första definitionen är problematisk i och med att den också kräver en definition av vem som är *finlandssvensk* vilket inte är entydigt. Det kan vara

fråga om personer som gått i svenskspråkig skola eller sådana som är antecknade som svenskspråkiga i folkbokföringen. I vissa fall kan tvåspråkiga personer vars starkare språk är finska vara antecknade som svenskspråkiga i registret eftersom modersmålsalternativet "tvåspråkig" inte finns i finländsk folkbokföring. (Martola 2007: 5.)

Den andra definitionen, "den svenska som talas och skrivs i Finland" omfattar all den svenska som talas och skrivs i Finland, också av dem som inte har svenska som modersmål. Vanligen är denna definition inte den som används för begreppet *finlandssvenska*. Definitionen omfattar också översatta texter som utgör en stor del av de svenska texter som producerats i Finland eftersom alla lagar och myndighetstexter översätts från finska till svenska. (Martola 2007: 6–7.)

I Språkbankens korpusar anges inte skribenternas modersmål. Därför vore det omöjligt att åtskilja texter skrivna av "finlandssvenskar" – eller personer med svenska som modersmål överhuvudtaget.

De finländska korpusarna jag utnyttjar i min studie är "finlandssvenska" i den mening att de består av texter publicerade på svenska i Finland. På samma sätt omfattar det sverigesvenska materialet texter publicerade på svenska i Sverige.

2.3 Verbböjningen i svenska: finithet och modus

Svenska som språk är relativt fattigt på verbformer, jämfört med många andra språk, på grund av att svenska verb inte mera har personböjning (Bolander 2005: 132).

Svenska Akademiens Grammatik ger sju produktiva verbformer i svenskan: presens, preteritum, imperativ, konjunktiv, infinitiv och supinum (Teleman et al. 1999/2: 545).

Av dessa hör de fyra förstnämnda till finita och de två sistnämnda till infinita former. Finita verb böjs i kategorierna tempus (presens/preteritum) och modus (indikativ/imperativ/konjunktiv). (Teleman et al. 1999/2: 545.)

Bolander (2005: 133–134) listar också presens particip och perfekt particip under infinita verbformer. Endast finita verb kan fungera som predikat i satser medan de infinita formerna ingår i satsstrukturen på annat sätt (Bolander 2005: 133).

Infinitiv är den form som vanligen anges som verbens uppslagsform (Teleman et al. 1999/2: 550). Ibland fungerar infinitiv ett substantiv och används till exempel för att tala om verbets betydelse mer generellt (Bolander 2005: 134):

***Att läsa** är roligt*

*Pernilla tycker om **att läsa***

Infinitiv används också när verb sätts i följd: *vill **läsa**, börjar **att läsa*** (Bolander 2005: 134).

Supinum används med hjälp verbet *ha* för att bilda de sammansatta tempusen perfekt och pluskvamperfekt (Teleman et al. 1999/2: 551).

Presens particip och perfekt particip kan båda användas som adjektiv eller som substantiv men bara perfekt particip kongruensböjs med huvudordet i stil med adjektiv (Bolander 2005: 134).

Modus är en böjningskategori hos finita verbformer som signalerar talarens hållning till satsens innehåll och dess sanningsvärde (Teleman et al. 1999/2). Talaren kan med val av modusform eller modalt hjälpverb signalera hur verkligt eller möjligt hen anser ett förlopp är eller uttrycka sin vilja för eller emot förloppet (Thorell 1987: 128).

Svenska Akademiens Grammatik listar fyra modus i svenskan: indikativ, imperativ, konjunktiv och optativ. I många grammatikböcker presenteras ett enklare system som består av endast indikativ och imperativ eftersom varken konjunktiv eller optativ anses vara produktiva i nutida svenska.

Till exempel Bolander (2005: 133) skriver att i svenskan används idag nästan uteslutande verbformer i modus indikativ eller modus imperativ. Hon nämner att konjunktiv används i många språk för att kommentera satsinnehållets förhållning till verkligheten. Enligt henne finns det rester av ett system med konjunktiv i dagens svenska och att endast några få konjunktivformer som *vore* återstår. (Bolander 2005: 133).

Thorell (1987: 128–129) listar tre modus i svenskan: indikativ, konjunktiv och imperativ. Presens konjunktiv och preteritum konjunktiv står båda under konjunktiv men de har olika betydelser. Tidsbetydelserna hos presens konjunktiv och preteritum konjunktiv är inte de samma som för motsvarande indikativformer (Thorell 1987: 129).

I många äldre grammatikböcker kallas konjunktiv och optativ för *preteritum konjunktiv* respektive *presens konjunktiv* (Teleman et al. 1999/2: 550). Avsikten hos SAG:s författare är att tempusböjning numera bara sker inom modus indikativ och därför behandlar SAG optativ och konjunktiv som olika modus. Också Wessén (1956: 123–124) nämner att formerna nämnts så utgående enbart från utseendet: presens konjunktiv kan bildas av presensstammen och preteritum konjunktiv av preteritumstammen men inte heller i fornsvenskan har de varit uteslutande tempusbundna.

I de fyra avsnitten nedan ser jag närmare på modus indikativ, imperativ, konjunktiv och optativ.

2.3.1 Modus indikativ

Indikativ är det semantiskt omarkerade moduset som inte tar ställning till satsens sanningsvärde. Den används i deklarativa och kvesitiva satser. Endast

former i modus indikativ kan böjas i tempus, som i exemplet nedan (Teleman et al. 1999/2: 543):

Kalle läser. (indikativ presens)

Lisa läste. (indikativ preteritum)

Thorell (1987: 129) påminner att betydelsen hos former i indikativ inte alltid är deklarativ. Presens indikativ kan uttrycka befallning som i:

Ni är så snäll och stannar här!

Preteritum indikativ och pluskvamperfekt indikativ används också för att ange irrealitet, till exempel i konditionala bisatser (Thorell 1987: 129). Då syftar preteritum på nutid (inte dåtid) och pluskvamperfekt på dåtid (Thorell 1987: 129).

2.3.2 Modus imperativ

Modus imperativ signalerar uppmaning (Teleman et al. 1999/2: 549). Som imperativform används verbstam (infinitivstam vid starka verb) utan böjningssuffix: *kasta, vänd, läs.*

Imperativ uttrycker befallning, önskan eller råd och är riktad till andra person (Thorell 1987: 129):

Låt mig sköta om den saken!

I ålderdomligt språk förekommer också pluralisformen med *-en* (Teleman et al. 1999/2: 549):

kasten, vänden, läsen, tron, låten, gån, veten

En sällsynt form är första personens imperativform bildad med *-om* som oftast förekommer av verbet *låta*: *låt om* (Teleman et al. 1999/2: 549). Thorell (1987: 133) nämner att med denna form inbegriper talaren sig själv bland dem hen riktar uppmaningen till. Formen förekommer mest i kyrkligt språk (Thorell 1987: 133):

Tackom och lovom Herran!

2.3.3 Konjunktiv

Konjunktiv anger antingen att en proposition som avser nuet eller framtiden förutsätts inte överensstämma med verkligheten eller att den förutsätts vara endast en möjlighet – ofta en osannolik möjlighet. Det kan också vara fråga om något talaren hoppas eller fruktar. Med konjunktiv visar talaren att propositionens realitetsbedömning är hens egen. (Teleman et al. 1999/4: 268.)

En speciell konjunktivform kan endast bildas av starka verb genom att lägga till ändelsen *-e* till supinum- eller preteritumstammen (Teleman et al. 1999/2: 549):

finna: funne,
skriva: skreve
vara: vore

Starka verbs konjunktivstam sammanfaller med (den föråldrade) preteritum pluralisstammen (Teleman et al. 1999/2: 548):

finna: funno
vara: voro

Enligt Teleman et al. (1999/2: 549) är konjunktiven numera ovanlig och endast formen *vore* är i allmän användning. Thorell (1987: 131) nämner att några former som *vore*, *finge* och *ginge* förekommer i olika stilarter i skrift och tal medan andra som *bleve* och *stode* endast hör hemma i ”mera stel och korrekt sakprosa”.

2.3.4 Optativ

Optativen har både en optativ (påbud, önskan) och en konjunktiv betydelse (Teleman et al. 1999/2: 550). Enligt Thorell (1987: 129) kan optativ uttrycka önskan, bön, uppmaning eller medgivande.

Optativ har tidigare bildats genom att lägga suffixet *-e* till verbstammen (Teleman et al. 1999/2: 550):

vara: vare
skriva: skrive

Optativ anses inte mera vara en produktiv form. Den förekommer nästan endast i vissa lexikaliserade uttryck som

Gud välsigne dig!

(Teleman et al. 1999/2: 550.)

I följande avsnitt ges en beskrivning av konjunktivens användning jämfört med alternativa former.

2.4 Användning av konjunktiv och tempusförskjutning

I stället för konjunktiv kan samma betydelser uttryckas med tempusförskjutning från (indikativ) presens till preteritum, eller också med konstruktionen *skulle* + supinum eller *skulle ha* + supinum. Teleman et al. (1999/4: 268) ger följande exempel:

Tempusförskjutning:

*I så fall **satt** han inte här.*

*I så fall **hade** han inte **suttit** här.*

*I så fall **skulle** han inte **sitta** här.*

*I så fall **skulle** han inte **ha suttit** här.*

Konjunktiv:

*I så fall **sutte** han inte här.*

SAG indelar tempusförskjutningen i enkel och dubbel. Konjunktiv samt enkel tempusförskjutning anger (osannolik) möjlighet eller irrealitet. Dubbel tempusförskjutning anger endast irrealitet. (Teleman et al. 1999/4: 269.)

Enkel tempusförskjutning innebär att tempuset förskjuts ”en gång”. Verb i presens förskjuts till verb i preteritum (*sitter – satt*), verb i konjunktiv (*sitter – sutte*) eller till *skola* i preteritum + verb i infinitiv (*sitta – skulle sitta*). På liknande sätt förskjuts verb i perfekt: *I så fall {hade hon/skulle hon ha} suttit vid telefonen {just nu/imorgon vid den här tiden}*. (Teleman et al. 1999/4: 269.)

Dubbel tempusförskjutning betyder att verbet förskjuts ”två gånger”: verb i presens blir *ha* i preteritum + verb i supinum (*sitter – hade suttit*) och verb i preteritum förskjuts till *skola* i preteritum + *ha* i infinitiv + verb i supinum (*satt – skulle ha suttit*). (Teleman et al. 1999/4: 269.)

Presupponerat osannolika eller irreella propositioner används framför allt i konditionala satsfogningar när en aktion framställs som betingad av en annan. Normalt är den betingade (villkorsberoende) omständigheten osannolik eller

irreell då den betingande omständigheten (villkoret) också är det. (Teleman et al. 1999/4: 269.)

Konditionala bisatser används för att ange ett villkor som ska fyllas för att matrissatsens innehåll skulle vara sann (Teleman et al. 1999/4: 644). Oftast inleds de av subjunktionen *om* (Teleman et al. 1999/4: 643).

En konditional bisats kan också sakna inledare och se ut som en rogativ (ja/nej-fråga) huvudsats. Då står den konditionala bisatsen alltid först i satsfogningen, som i exemplet nedan (Teleman et al. 1999/4: 647):

Regnar det (så) tar jag bilen.

Talaren kan med val av verbform markera sitt förhållande till sanningshalten hos satsfogningens satser (Teleman et al. 1999/4: 645). Predikatsverb i modus indikativ med ordinär tidsreferens signalerar att talaren förhåller sig neutralt till hypotesen, som i exemplet nedan (Teleman et al. 1999/4: 645):

Om Åberg är i Malmö nu, så får han nog läsa manuskriptet.

Med konjunktiv eller enkel tempusförskjutning i den konditionala bisatsen markerar talaren att sanningsvärdet är osannolik eller irreell (Teleman et al. 1999/4: 645):

*Om Åberg **vore** i Malmö nu, så {finge han nog/skulle han nog få} läsa manuskriptet.*

Dubbel tempusförskjutning kan användas för att entydigt ange att propositionen i en konditional bisats är irreell (Teleman et al. 1999/4: 646):

*Om Napoleon **hade levat** nu, så {hade han nog/skulle han nog ha} varit jurist.*

Osannolik eller irreell fakticitet kan anges med konjunktiv eller tempusförskjutning både för den betingande och för den betingade propositionen (Teleman et al. 1999/4: 269):

*Om Karl **var** här nu **skulle** han **ge** sig till känna.*

Även om samma form i princip kan användas både i konditionalsatsen och matrissatsen, används den enkla preteritumformen av verbet *vara* enligt SAG (Teleman et al. 1999/4: 273) ogärna i matrissatsen för att ange osannolikhet eller irrealitet. För andra verb är konstruktionen med *skulle* + infinitiv, preteritum och konjunktiv (endast för starka verb) alternativ av samma värde.

Konjunktivformen har också ett högre stilvärde än preteritumformen av samma betydelse, och därför används konjunktiv gärna i båda satserna om den valts för den ena (Teleman et al. 1999/4: 273).

Konstruktionen med *skulle* + infinitiv används framför allt i den betingade satsen samt i vissa hypotetiska satser (till exempel misstanke) (Teleman et al. 1999/4: 270):

*Om du kunde komma i morgon, **skulle** det **vara** trevligt.
Jag inbillar mig inte att jag **skulle vara** särskilt duktig.*

Teleman och andra (1999/4: 272) nämner att *skulle* + verb i infinitiv i finlandssvenskan (och regionalt eller individuellt i sverigesvenskan) kan ersätta tempusförskjutning eller konjunktiv också i konditional bisats eller önskesats:

*Om Karl {**var/vore/skulle vara**} här nu **skulle** han **ge** sig till känna.*

Huvudregeln enligt SAG (1999/4: 646) är att *skulle* används i en konditional sats bara när talaren vill bedöma sakförhållandet som en oviss eventualitet som är bortom hans kontroll. Sakförhållandets fakticitet kan bara fastställas i framtiden, inte nu (Teleman et al. 1999/4: 646).

Vanligen innehåller både den konditionala bisatsen och matrissatsen dubbel tempusförskjutning när talaren vill ange irrealitet (gentemot osannolikhet) (Teleman et al. 1999/4: 272).

Med konjunktiv och tempusförskjutning kan också önskan uttryckas (Teleman et al. 1999/4: 270):

*Om jag ändå {var/vore/hade varit} rik!
Den som {var/vore/hade varit} rik!
Jag {ser/såg/såge} helst att hon {satt/sutte} vid telefonen hela tiden.*

Det första exemplet ovan är alltså inte en konditional bisats fastän det inleds med *om*. Ett hövligt sätt för talaren att uttrycka sin önskan är att framställa propositionen som osannolik eller irreell i en konditionalsats (Teleman et al. 1999/4: 646):

Om du hade velat skriva ett par rader till honom, skulle han säkert ha blivit glad.

Konjunktiv och tempusförskjutning används också i vissa satser som anger ett antaget förhållande (hypotesfallet) (Teleman et al. 1999/4: 270):

Låt oss anta att du {var/vore} chef för postverket.

SAG nämner också att konjunktivform av starkt verb ibland används i formellt, speciellt ålderdomligt språk vid referat av en annan persons yttranden eller tankar (Teleman et al. 1999/4: 271):

*Påven utlovade syndaförlåtelse för dem som **deltoge** i korståget.*

Nedan i följande avsnitt presenteras konjunktivens form och funktion i äldre stadier av svenska. Efter det, i avsnitt 2.6 ges en kort redovisning för liknande former i de nordiska grannspråken.

2.5 Konjunktiv i äldre språkformer

De germanska språkens konjunktiv motsvarar den form som i det rekonstruerade indoeuropeiska stamspråkets grammatik kallas för optativ (Wessén 1956: 123). Den forngermanska konjunktiven bildades med suffixet *-ī* som kunde läggas till presens- eller perfektstammen (Wessén 1956: 124). Enligt Wessén (1956: 124) hade dessa former ingen tempusbetydelse utan endast en modal betydelse.

I fornsvenska användes presens konjunktiv i huvudsatser som uttryckte önskan, uppmaning eller bestämmelse (Wessén 1956: 124). Sådana konstruktioner förekommer såväl i religiösa texter som i lagspråk (Wessén 1956: 124–125).

Ännu på fornsvensk tid förekommer det också omskrivningar med hjälpverb som *skal, ma, a* (jfr nusvenska *skall, må, måste*) (Wessén 1956: 126). Tydligt har omskrivningar använts redan på samnordisk tid, men åtminstone Wessén (1956: 126) anser att konstruktioner med konjunktiv är ålderdomligare.

Nordström (2011) har studerat *at*-inledda bisatser med konjunktiv i fornsvenskan. Enligt henne ersattes presens konjunktiv i potential användning med enkel presens indikativ eftersom bruket av modala hjälpverb inte ökade i takt med förfallet av presens konjunktivformer (Nordström 2011: 196)

Mattsson (1933) indelar bruket av konjunktiv i fornsvenskan enligt betydelse i två grupper: den hortativ-optativa betydelsen och den potentiala betydelsen. Enligt honom finns den potentiala betydelsen redan på fornsvensk tid endast hos preteritum konjunktiv medan presens konjunktiv betecknar hortativa eller optativa meningar (Mattsson 1933: 246).

Preteritum konjunktiv har ursprungligen använts för att ange att satsens innehåll är irreellt, ovisst eller bara en möjlighet (Wessén 1956: 129). Formen användes också i konditional satsfogning, i såväl villkorsatser som villkorsbundna satser (Wessén 1956: 130).

I fornsvenska användes konjunktiv i vissa fall också vid indirekt anföring, när talaren ville ange att det som berättas inte nödvändigtvis är sant. Berättelsens sanningsvärde berodde alltså på talarens subjektiva uppfattning. (Wessén 1956: 131.)

I nästa avsnitt går jag igenom konjunktivens användning i de övriga nordgermanska språken som också härstammar från forngermanskan.

2.6 Konjunktiv i grannspråken

Som Wessén (1944: 3) påpekar, följer gränserna för språkföreteelserna inom de nordiska dialekterna inte politiska landsgränser. Historiskt sett är de nordiska språken genetiskt nära besläktade och bildar tillsammans de nordgermanska språken. Även om språken har ett gemensamt ursprung har det förmodligen inte ens på urnordisk tid aldrig talats precis likadant i hela Norden utan de nordiska dialekterna (språken) har byggt ett språkkontinuum (Barðdal et al. 1997: 36–38).

Svenska som talat språk har inga skarpa gränser mot norska i väst eller mot danska i syd. Ändå är det danska skriftspråket samt de två norska skriftspråken klart annorlunda än det svenska skriftspråket.

Isländskan har behållit många egenheter av det urnordiska språket som inte mera finns i de skandinaviska språken (danska, norska och svenska). Samma gäller till en del för färöiskan. (Wessén 1944: 34, 40.)

Barðdal och andra (1997: 335–336) anser att av de nordiska språken endast färöiska och isländska fortfarande har konjunktiv. Sedan 1500-talet har användningen av konjunktivformer minskat i danska, norska och svenska och nuförtiden kvarlever endast resten av konjunktiv i svenskans *vore* (Barðdal et al. 1997: 336).

2.6.1 Danska

Danskan har en form som motsvarar svenskans optativ (presens konjunktiv). I danskan ser optativ och infinitiv alltid lika ut så att det är omöjligt att skilja mellan formerna vid ett enskilt ord. Någon form motsvarande svenskans konjunktiv (preteritum konjunktiv) finns inte. (Allan et al. 1995: 303)

2.6.2 Norska

I *Norsk referansegrammatikk* används benämningen *konjunktiv* för den form som motsvarar svenskans optativ (Faarlund et al. 1997: 468). Norsk konjunktiv bildas med ändelsen *-e* och har ungefär samma funktion som svenskans optativ.

Eftersom infinitiv i norskt bokmål nästan alltid slutar på *-e* är det omöjligt att skilja mellan konjunktiv (optativ) och infinitiv. Nynorska har dock infinitiv på antingen *-e* eller *-a*.

En form som skulle motsvara svenskans konjunktiv (konjunktiv preteritum) finns inte i norskan mera. I stället används vanligt preteritum (Faarlund et al. 1997):

Jeg skulle ønske at hun var her

2.6.3 Färöiska

Färöiska har ett mera komplext böjningssystem än de skandinaviska språken (danska, norska och svenska) men inte i lika hög grad som i isländskan (Barnes 2005: 1579).

I färöiskan förekommer bara formen konjunktiv presens (jfr svensk optativ). Den används oftast i tredje person singularis med ändelsen *-i*. Typiskt förekommer konjunktivformen i utrop som *Harrin fylgi tær!* 'må Herren vara med dig'. Ibland används konjunktiv också i officiella instruktioner som *nyggir limir vendi sær til skrivaran* 'nya medlemmar bör vända sig till sekreteraren'. (Barnes 2005: 1579)

2.6.4 Isländska

Det isländska böjningssystemet har inte förändrats lika mycket som det svenska under de senaste tusen åren och det finns fortfarande många drag i modern isländska som har försvunnit ur svenskan redan under fornsvensk tid (Wessén 1944: 35).

Konjunktiv, som på isländska kallas för *viðtengingarháttur*, används för att ange ovisshet, möjlighet, önskan eller dylikt (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 189). Svavarsdóttir och Jónsdóttir (2004) använder benämningarna viðtengingarháttur I (konjunktiv presens) och viðtengingarháttur II (konjunktiv preteritum). Konjunktivformer har olika funktioner i isländskan.

Till exempel vid indirekt anföring används i den underordnade satsen konjunktiv. Val av konjunktiv presens eller konjunktiv preteritum beror på huvudsatsens tempus (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 193–194):

Konjunktiv presens:

Jón segir að hjólið sé bilað

'Jón säger att cykeln är trasig'

Konjunktiv preteritum:

Jón sagði að hjólið væri bilað

'Jón sade att cykeln var trasig'

Isländskans konjunktivformer har också en artighetsfunktion vid vissa modala hjälpverb som *geta* i konjunktiv preteritum i exemplet nedan (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 191):

Gæturðu sagt mér hvað klukkan er?

'kunde du säga mig vad klockan är?'

På samma sätt som svenskans optativ förekommer isländskans konjunktiv presens i huvudsatser oftast i vissa stelnade uttryck som anger önskan (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 190):

Hvíli *han í fríði!*

'vile han (må han vila) i frid'

Konjunktiv presens bildas av verbets presensstam med ändelser där temavokalen alltid är *i* (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 189):

ég borða ('jag äter', ind. pres.):

*ég **borði*** ('jag äter', konj. pres.)

Starka och svaga verb har sinsemellan lika ändelser i konjunktiv presens.

I konjunktiv preteritum har svaga verb ingen särskild form. Till exempel för *kalla* är formerna för både indikativ preteritum och konjunktiv preteritum den samma *kallaði* (jfr sv. *kalla: kallade*) (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 212)

Starka verbs konjunktiv preteritumform bildas med avljud från preteritum pluralisstammen, till exempel *fara* i första person singularis (Svavarsdóttir & Jónsdóttir 2004: 190):

fer (ind. pres.)

fari (konj. pres.)

fór (ind. pret.)

færi (konj. pret.)

2.7 Sammanfattning av kapitlet

I det svenska verbssystemet finns fyra modus. Konjunktivformen kan endast bildas av starka verb, och många grammatikor anser den inte som en produktiv form i modern svenska.

Oftast används konjunktivformer i presupponerat osannolika eller irreella propositioner. Samma betydelse kan uttryckas med tempusförskjutning eller konstruktioner med *skulle* + infinitiv.

Det finns många likheter mellan de nordgermanska språken, också vad gäller användning av konjunktivformer. De nordiska grannspråken använder dock olika former för att uttrycka de betydelser konjunktiven uttrycker i svenskan. Användningen av konjunktiv i svenskan har också förändrats. Konjunktivens funktioner i fornsvenskan är vid vissa ställen mycket närmare färöiskan och isländskan än dagens svenska.

I nästa kapitel presenterar jag materialet och grunderna i korpusbaserad språkforskning.

3 Material och metod

En korpus är en samling skriven text eller transkriberat tal som kan användas för språkvetenskaplig forskning (Kennedy 1998: 1). Nuförtiden kan korpusar innehålla också ljud- och videoinspelningar vilka gör det möjligt att studera gester och min i samtal, eller till exempel i teckenspråk (Hardie & McEnery 2011: 4).

Traditionellt, och redan före datorer, har korpusbaserad forskning varit omfattande inom litteratur- och bibelforskning, lexikografi, dialektforskning och forskning i språkinlärning och grammatik. Redan på 1800-talet byggdes konkordanslistor över centrala innehållsord i Bibeln för att visa hur olika delar av Bibeln hängde ihop. Ordboksförfattare hanterade stora mängder citat för att hämta exempel av ordbruk, och deskriptiva grammatikböcker baserades på citat hämtade från tidningar och romaner. (Kennedy 1998: 13–17.)

En deskriptiv grammatik ska beskriva språket så som det i verkligheten används och för att hitta genuina exempel på språkliga konstruktioner använder grammatikförfattare fortfarande korpusar. Också *Svenska Akademiens Grammatik* (SAG) använder sig av exempel tagna ur korpusar (Hellberg 2004).

Elektroniska korpusar har gjort det möjligt, till och med lätt, för att räkna förekomstfrekvenser för enstaka ordformer eller fraser i stora textmassor. Dessa frekvenser kan ge oss en bild om hur vanliga olika ord och uttryck i praktiken är. Vad som gör språkliga korpusar ännu mera nyttiga är grammatiska annoteringar. När varje ordform i korpusen bär med sig information om dess ordklassstillhörighet och roll i satsstrukturen är det möjligt att med sökprogram som ”förstår” denna taggning hitta sådana detaljer som annars kanske skulle ha gått lingvisterna förbi. (Hardie & McEnery 2011: 27–29.)

Annoteringen kan göras antingen automatiskt, det vill säga med hjälp av analysprogram (*tagger*), eller för hand. Ofta kombineras dessa två sätt så att den

automatiska analysen korrigeras manuellt av språkvetare. (Hardie & McEnery 2011: 31.)

Analysprogrammets fördel (förutom att de är snabba) är att de är konsekventa i sin analys. Å andra sidan kan det finnas olika åsikter om till exempel vilka ordklasser som hör till ett språks system, medan programmen alltid följer den modell de har byggts på. (Hardie & McEnery 2011: 32.)

Förutom grammatisk annotering är det också viktigt att korpusen kommer med metadata som beskriver materialets ursprung, till exempel var och när texten har publicerats och vem som har skrivit den. Textuellt märkspråk (*textual markup*) beskriver den information i texten som inte direkt är språk, till exempel typografiska markörer som kursiv i skrift eller olika pausmarkeringar i en samtalsanalytisk transkription. (Hardie & McEnery 2011: 30.)

3.1 Språkbankens korpusar och Korp

Mitt material består av elektroniska textkorpusar som finns tillgängliga via Språkbanken. I första hand har jag undersökt hur vanlig ordformen *vore* är i hela materialet, Språkbankens allmäntillgängliga korpusar. För att jämföra språkbruket i Sverige och Finland har jag valt att se närmare på användningen av *vore* i konditionala bisatser i tidningstext.

Språkbanken är en nationell enhet i Sverige, placerad vid Göteborgs universitet. Den samlar in språkresurser och gör dem tillgängliga för forskare (Språkbankens hemsida). Språkbanken har samlat in material på olika språk. Bland de svenskspråkiga korpusarna finns både moderna texter och historiskt material som Fornsvenska textbanken, gamla bibelöversättningar och tidningar från 1800-talet. Förutom svenska har Språkbanken också material på andra språk, till exempel färöiska, somaliska och spanska.

Vid Språkbanken finns både allmäntillgängliga och skyddade korpusar. För att söka i de skyddade korpusarna måste man ingå ett avtal med Språkbanken eftersom korpusarna innehåller personuppgifter eller annars känslig

information. De allmäntillgängliga korpusarna kan vem som helst som har internetkoppling använda utan särskilt avtal.

I januari 2016 omfattade det allmäntillgängliga moderna svenska materialet i Korp 192 korpusar med sammanlagt över nio miljarder löpord. Materialet består av tidningstexter, skönlitteratur, blogginlägg och offentliga protokoll samt facklitteratur av olika slag. En lista över korpusarna finns på <http://spraakbanken.gu.se/swe/resurser/corpus>.

Korpusarna vid Språkbanken är tillgängliga genom Korp-gränssnittet (<http://spraakbanken.gu.se/korp>). Det är också möjligt att ladda ner färdiggjorda frekvenslistor och omkastade versioner av korpusarna för att söka i dem på egen dator. En omkastad version innehåller hela textmassan i en korpus med meningarna i omkastad ordning.

Man kan använda materialet på olika sätt. Det är möjligt att undersöka enskilda korpusar separat eller jämföra olika korpusar sinsemellan. En serie av likadana korpusar från olika år, till exempel samlingar av artiklar i en viss tidning, gör det möjligt att se hur språket varierar i tid. Man kan också jämföra språkbruket mellan tidningar i Sverige och Svenskfinland eller mellan olika textgenrer.

Korpusarna i Korp är indelade i kategorier som tidningar, tidskrifter och myndighetstexter. Vissa kategorier har också underkategorier, till exempel under kategorin *Finlandssvenska texter* finns *Webbtexter*, *Myndighetstexter*, *Skön- och facklitteratur*, *Tidningstexter* och *Tidskrifter*. Man kan välja enskilda korpusar eller hela kategorier för att söka i.

En stor del av korpusarna är grammatiskt annoterade så att för varje ord anges dess ordklass, satsdel och så vidare. Texten har analyserats grammatiskt antingen av en eller flera personer eller av ett automatiskt datorprogram. En ordform är annoterat med information om lemmatillhörighet, eventuell böjningsform, ordklass och satsdel. Annoteringen gör det möjligt att till exempel i en korpus söka efter alla former av ordet *människa* (t.ex. *människan*, *människor*

osv.) och räkna frekvenser för hur ofta lexemet MÄNNISKA förekommer som subjekt i en huvudsats i bestämd form singularis.

Förutom den morfosyntaktiska taggningen innehåller vissa korpusar (i första hand de som innehåller text ur sociala medier) också information om textförfattarens ålder, inläggets ämnesord (*hashtag* på Twitter) eller hur länge författaren varit medlem av diskussionsforumet inlägget är från.

Korp har tre olika sökmetoder: enkel, utökad och avancerad. Med enkel sökning kan man leta efter enstaka ordformer, fraser eller *lemgram*. Ett lemgram innehåller alla möjliga böjningsformer av ett ord så att man kan till exempel leta efter förekomster av "katt", "katten" och "katterna" samtidigt. Med det enkla sökverktyget kan man också specificera att sökordet ska sökas som för- eller efterled i en sammansättning. I sökningen kan specificeras om söksträngens skiftläge ska tas i beaktande eller inte, dvs. om "katt" och "Katt" ska behandlas separat.

Den utökade sökningen kan användas för att bygga upp mer invecklade sökningar. Med den kan man söka alternativa ordformer ("katt eller hund") och specificera ordklasser och satsdelar. Man kan till exempel söka ordformen *var* och specificera att man bara vill se förekomster av pronomenet, inte preteritumformen av verbet *vara*.

Korps sökmotor överför alla sökningar till frågespråket CQP Query Language. Den avancerade sökningen i Korp kan användas för att ange ett sökargument direkt som CQP-fras. För att hitta alla konditionala bisatser av typen *om X vore* (som behandlas i avsnitt 5.1.1) har jag använt följande CQP-kommando:

```
[(word = "om" | word = "Om") & pos = "SN"] [] [word = "vore" & pos = "VB"]
```

Kommandot består av tre element som står inom klamrar []. Det första elementet står för "ordet *om* eller *Om* som är subjunktion". Utan ordklassdefinition skulle sökningen ge också sådana träffar där *om* förekommer som preposition.

För att hitta både sådana fall där frasen förekommer mitt i en mening och sådana fall där frasen står i början av en mening har jag sökt för både "om" och "Om".¹

Det andra elementet i CQP-frasen är tomt vilket betyder att det står för vilken som helst ordform. Det sista elementet bär meningen "ordet *vore* som är verb".

Ett klammerpar kan alltså innehålla flera definitioner som grupperas med "eller" (|) och "och" (&). Kommandoordet *word* anger ordform och *pos* satsdel (*part of speech*).

För att för jämförelse hitta konstruktionen *om X var* har följande kommando använts:

```
[(word = "om" | word = "Om") & pos = "SN"] [] [word = "var" & pos = "VB"]
```

och för *om X skulle vara*

```
[(word = "om" | word = "Om") & pos = "SN"] []  
[word = "skulle" & pos = "VB"] [word = "vara" & pos = "VB"].
```

3.2 Sammanfattning av kapitlet

Korpusbaserade sökningar är ett bra sätt att hitta exempel på sparsamt förekommande strukturer i språket. Språkbankens korpusar omfattar en stor textmassa som det är relativt lätt att söka i eftersom de sökverktyg som Korp erbjuder gör det möjligt att upptäcka exemplen i korpusarna effektivt.

I de två följande kapitlen går jag igenom mina fynd.

¹ Korp erbjuder möjligheten för en skriftlägesoberoende sökning med vilken man också skulle hitta eventuella förekomster av "OM" och till och med "oM" men den visade sig att vara väldigt långsam. Därför har jag valt att leta efter två alternativa former i stället. Ett tredje alternativ vore att använda så kallade reguljära uttryck för att ange alternativa stavningar, till exempel "[Oo]m" för "Om eller om".

4 Ordformen *vore* i Språkbankens korpusar

I detta kapitel presenterar jag frekvensen av ordformen *vore* i de olika korpusarna vid Språkbanken.

En enkel sökning i alla Språkbankens allmäntillgängliga moderna svenska korpusar i januari 2016 (11.1.2016) gav sammanlagt 1 675 008 träffar av *vore*, *Vore* eller *VORE*. Det vill säga ordet förekommer i någon skrivform i genomsnitt 183 gånger per en miljon löpord. Jag presenterar frekvensen för de tre olika skrivformerna skilt fast de inte vidare behandlas separat i denna studie.

Tabell 1: Distributionen av ordformen *vore* i Språkbankens korpusar

ordform	f absolut	f relativ
vore	1 460 450	159,4
Vore	213 608	23,3
VORE	950	0,1
totalt	1 675 008	182,8

Ordformen *vore* (gemena bokstäver) förekommer 1 460 450 gånger (relativt 159,4 gånger per en miljon löpord). Denna form förekommer i 191 av de 192 korpusarna i materialet.

Ordformen *Vore* (med versal i början) förekommer 213 608 gånger, dvs. 23,3 gånger per en miljon löpord. Formen förekommer i 162 av korpusarna. Antagligen används den versalinledda formen först och främst i meningsbörjan.

Också ordformen *VORE* förekommer i vissa korpusar där det finns text skriven med versaler, sammanlagt 950 gånger (0,1 gånger per en miljon löpord). Ordformen förekommer åtminstone en gång i 72 av korpusarna.

Frekvensen varierar mycket mellan de olika korpusarna. Oftast av alla förekommer *vore* (i alla tre skrivformer) i korpusen *August Strindbergs brev* (629 gånger per en miljon löpord) och mest sällan i korpusarna *Svensk*

författningssamling (4,1 gånger per en miljon löpord) och *Bloggmix 1998* (inga träffar). Bland alla korpusarna förekommer ordformen *vore* i genomsnitt 182,8 gånger per en miljon löpord.

Tabell 2: Korpusar med störst och minst frekvens av vore

Plats	Korpus	Storlek (löpord)	<i>f(vore)</i>
1	August Strindbergs brev	1 507 268	629,0
2	Dramawebben	790 456	511,1
3	Flashback: Om Flashback	21 120 960	485,4
4	Magma kolumner 2009–2012	57 041	455,8
5	Äldre svenska romaner	4 347 253	320,4
6	Flashback: Politik	399 937 411	319,8
7	August Strindbergs samlade verk	4 310 339	291,2
8	Statens offentliga utredningar	426 628 988	282,5
9	Flashback: Sport & träning	176 120 282	278,1
10	Flashback: Övrigt	91 608 784	271,3
	...		

Plats	Korpus	Storlek (löpard)	<i>f(vore)</i>
182	Bullen 2010–2012	179 625	33,4
183	Hanken 2008–2011	123 860	32,3
184	Lagtexter 1990–2000	328 325	30,5
185	Meddelanden från Åbo Akademi 2002–2010	599 128	25,0
186	Pargas Kungörelser 2012	358 513	16,7
187	Källan 2008–2010	188 934	15,9
188	Ungdomslitteratur 1992–2011	483 042	14,5
189	Svenska Wikipedia (augusti 2015)	152 333 391	8,6
190	Barnlitteratur 1988–2013	190 435	5,3
191	Svensk författningssamling	8 335 298	4,1
192	Bloggmix 1998	30 939	0

I Sture Alléns *Nusvensk Frekvensordbok* ges ordformen *vore* frekvensen 239 (Allén 1970: 519). Alléns material består av svensk tidningstext och dess totalmängd är lite över en miljon löpard. Ordformen *vore* förekommer bland detta material 239 gånger. Den Allénska frekvensen är alltså grovt jämförbar med den relativa frekvensen (förekomster per en miljon löpard) i Korpmaterialet.

Genom Korpen finns tillgång till 192 korpusar med sammanlagt 9,16 miljarder löpard att söka i, alltså över nio tusen gånger så mycket material som Allén hade

i början av 1970-talet. Ungefär liknande frekvenser som i Alléns material finns i korpusarna *Flashback: Sex* (248,8), *Flashback: Vetenskap och humaniora* (247,5) och *Familjeliv: Allmänna rubriker – Samhälle* (229,6). Dessa korpusar består av text skriven på två diskussionsforum på internet, Flashback Forum och Familjeliv.

I de två följande avsnitten ser jag närmare på de korpusar som har lägst och högst frekvens av ordformen *vore*.

4.1 Korpusar med högst *vore*-frekvens

Bland de tio korpusar där *vore* förekommer mest frekvent finns flera typer av text: brev, skönlitteratur, foruminlägg, kolumntexter och myndighetstexter. Det finns material såväl från början av 1900-talet som korpusar med material skriven på 2010-talet. Bara en av de 56 finlandssvenska korpusarna i materialet är bland de tio med högst *vore*-frekvens.

Fyra av de tio korpusarna med högst frekvens innehåller material från början av 1900-talet eller ännu tidigare: *August Strindbergs brev*, *Dramawebben*, *Äldre svenska romaner* och *August Strindbergs samlade verk*.

August Strindberg dog år 1912 vilket betyder att både hans litterära verk och hans brev är över hundra år gamla. Materialet i korpusarna *August Strindbergs brev* och *August Strindbergs samlade verk* är alltså minst hundra år äldre än de senaste uppdaterade korpusarna vid Språkbanken. *Vore*-frekvensen i korpusen *August Strindbergs brev* (629,0) är över tre gånger så hög som genomsnittet i hela materialet (182,8). I *August Strindbergs samlade verk* är frekvensen betydligt lägre än det (291,2) men också mycket högre än genomsnittet. Korpusen innehåller sjunde högst frekvens av *vore* i materialet.

Början på den nusvenska epoken i svensk språkhistoria brukar kopplas till August Strindbergs verk. Strindbergs anses vara en av de första författarna som skrev ”modern” svenska. Även om språket i hans verk är närmare tidens talspråk än en stor del av 1800-talslitteraturen ser det ändå gammaldags ut för en modern

läsare eftersom det svenska språket har förändrats vidare under det senaste seklet.

Korpusen med näst högst *vore*-frekvens är *Dramawebben*. Den innehåller texter från Dramawebben, ett webbarkiv för upphovsrättsligt fri dramatik. En stor del av texterna på Dramawebben är ganska gamla, ända från 1600-talet.

Också korpusen *Äldre svenska romaner* (femte högst frekvens, 320,4) innehåller synnerligen gamla texter. Den består av verk av sådana författare som C. J. L. Almqvist (1793–1866), Dan Andersson (1888–1920) och Viktor Rydberg (1828–1895).

Fyra av de tio korpusar med högst *vore*-frekvens består av material insamlat från diskussionsforumet Flashback Forum. Den högsta frekvensen av dessa (485,4) finns i korpusen *Flashback: Om Flashback*. *Vore*-frekvensen i den är dubbelt så hög som genomsnittet i hela materialet och högre än i till exempel *Äldre svenska romaner* och *August Strindbergs samlade verk* som båda består av mycket äldre material.

Vid Språkbanken finns sammanlagt 15 korpusar insamlade från olika diskussionsområden på Flashback Forum. Flashback Forum har enligt beskrivningen på Flashback.org ”till syfte att värna om det fria ordet, och aktivt försvara åsikts- och yttrandefriheten”. Nuförtiden drivs verksamheten av ett företag i USA eftersom personerna bakom forumet anser att lagstiftningen i Sverige och EU inte tillförsäkrar och åsikts- och yttrandefriheten (Flashback: Bakgrund). Forumet innehåller olika diskussionsområden där diverse teman behandlas, allt från samhälle och politik till datorer, sport, resor, alkohol och droger och till och med vetenskapliga ämnen.

Flashback-materialet har samlats in sedan år 2000 och korpusarna uppdateras regelbundet. Den sammanlagda frekvensen för de tre *vore*-varianterna (*Vore*, *vore* och *VORE*) i alla Flashback-korpusarna vid Språkbanken varierar mellan 183,3 (*Flashback: Mat, dryck & tobak*) och 485,4 (*Flashback: Om Flashback*). I alla

Flashback-korpusarna sammantaget förekommer *vore* i någon skrivform i genomsnitt 249,0 gånger per en miljon löpord. Det är oftare än genomsnittet i hela materialet (182,8).

Vid Språkbanken finns också korpusar insamlade från diskussionsforumet Familjeliv. Forumet beskrivs som ”Sveriges största föräldrarsajt på webben och mobilen” som under en månad når över hälften av mammor i Sverige med barn mellan 0 och 6 år (Familjeliv, Annonsera på Familjeliv.se). *Vore*-frekvensen bland de 23 *Familjeliv*-korpusarna varierar mellan 105,6 (*Familjeliv: Änglarum*) och 264,1 (*Familjeliv: Pappagrupp*). Den sammanlagda *vore*-frekvensen i hela *Familjeliv*-materialet är 158,7 förekomster per en miljon löpord.

Den ena finlandssvenska korpusen bland de tio med högst *vore*-frekvens är *Magma-kolumner*. Den innehåller kolumner skrivna av olika finlandssvenska författare och publicerade på tankesmedjan Magmas hemsida 2009–2012. Magma är en partipolitiskt obunden finlandssvensk tankesmedja som fokuserar på kultur och samhälle. Korpusen är väldigt liten (57 041 löpord) jämfört med de övriga korpusarna i materialet som innehåller miljoner eller till och med flera hundra miljoner löpord.

Bland de finlandssvenska korpusarna finns den näst högsta *vore*-frekvensen efter *Magma-kolumner* i korpusen *JFT 2000–2013* som står på plats 12 på listan med frekvensen 267,5. Korpusen består av texter publicerade i rättsvetenskapliga tidskriften *Tidskrift utgiven av Juridiska Föreningen i Finland (JFT)*. Korpusens storlek är lite under två miljoner löpord.

Den tionde högsta *vore*-frekvensen i materialet finns i korpusen *Statens offentliga utredningar*. Den innehåller texter från serien *Statens offentliga utredningar* från 1922 till 1996. I serien publiceras rapporter och betänkanden från svenska statliga utredningar. I Språkbankens kategorisering står korpusen i kategorin *Myndighetstexter*.

4.2 Korpusar med lägst *vore*-frekvens

De tio korpusar med lägst frekvens innehåller tidnings- och tidskriftstext, bloggtext, lagtext, skönlitteratur och hela den svenska Wikipedian. Det äldsta materialet är från slutet av 1980-talet och det nyaste från 2015.

Bloggmix 1998 är den minsta korpusen i hela materialet och den enda med inga förekomster av *vore*. Korpusens storlek är så liten jämfört med de övriga korpusarna att frekvenserna egentligen inte går att jämföras.

Eftersom *Bloggmix 1998* endast innehåller 30 939 löpord går det kanske inte heller att dra några slutsatser om varför *vore* inte förekommer alls. Om ordformen förekom lika ofta som i allt Korp-material i genomsnitt – 182,8 gånger per en miljon löpord – skulle det finnas fyra träffar på *vore* bland dess trettiotusen löpord.

Texterna i *Bloggmix 1998* är insamlade från de mest lästa bloggarna på bloggportalen.se och innehåller blogginlägg från år 1998. Vid Språkbanken finns flera korpusar insamlade från bloggportalen.se, uppdelade i årgångar. Den relativa *vore*-frekvensen i de övriga *Bloggmix*-korpusarna varierar mellan 49,8 (*Bloggmix 1999*) och 176,7 (*Bloggmix 2006*).

Näst lägst *vore*-frekvens i materialet finns i korpusen *Svensk författningssamling*. Den består av gällande lagar och förordningar i Sverige från 1988 till 2012 och innehåller 8 335 298 löpord. *Vore* (i någon skrivform) förekommer 34 gånger bland dessa. Frekvensen per en miljon löpord är nästan den samma som i korpusen på 190:e plats, *Barnlitteratur 1988–2013* (5,3 respektive 4,1), som består av finlandssvensk barnlitteratur. *Barnlitteratur 1998–2013* är dock en avsevärt mindre korpus (190 000 löpord) än *Svensk författningssamling*.

Lagtext skall i princip vara entydig. Förmodligen orsakar det att hypotetiska propositioner med *vore* inte förekommer i lika hög grad som i andra typer av texter. Den allmänna uppfattningen är ändå att lagtext är steltnat språk och inte läsbar för allmänheten (Eriksson et al. 2008), och i varje fall är lagar inte ens i

Sverige avsedda för barn att läsa. Det är också fullt möjligt att förekomstfrekvensen av konjunktivformer är det enda draget lagtexter och barnlitteratur har gemensamt.

I alla fall tycker jag att det är intressant att myndighetstexter finns såväl bland korpusarna med högst *vore*-frekvens (korpusen *Statens offentliga utredningar*) som bland korpusarna med lägst frekvens. Det tyder på att språket i offentliga texter inte alltid är likadant, åtminstone vad gäller användningen av konjunktivformer. Man måste dock beakta att korpusen *Statens offentliga utredningar* innehåller också äldre material än det som finns med i *Svensk författningssamling*. Skillnaden i korpusarnas storlek kan också ha en betydande roll.

Mera lagspråk finns i korpusen med 184:e högst *vore*-frekvens (33,4), *Lagtexter 1990–2000*. Denna korpus består av ett urval lagar ur Finlands lag 1990–2000. Enligt Finlands grundlag stiftas och publiceras alla lagar i Finland på både finska och svenska. I praktiken översätts lagarna från finska till svenska även om båda versionerna anses vara autentiska och ingendera behandlas som en översättning (SLAF 2010: 35). *Vore*-frekvensen i *Lagtexter 1990–2000* är högre än i de korpusar som innehåller barn- och ungdomslitteratur men ändå betydligt lägre än genomsnittet i hela materialet.

Stereotypiskt ska litteratur avsedd för unga läsare vara ”enklare” än det som anses vara vuxenlitteratur. Både *Ungdomslitteratur 1992–2011* (188:e högst frekvens) och *Barnlitteratur 1988–2013* (190:e högst frekvens) står längst nere i topplistan på *vore*-frekvenser. Båda korpusarna består av texter insamlade från finlandssvenska böcker. Bland Språkbankens korpusar finns också korpusen *LäSBarT – Lättläst svenska och barnbokstext* som står på plats 176 med *vore*-frekvensen 45,2.

Jag ska inte hypotisera hur mycket förekomsten av konjunktivformer möjligen hänger ihop med textens lättlästhet, men anvisningar utgivna av Myndigheten för tillgängliga medier på lattelast.se rekommenderar att använda konkreta och

vardagliga ord och uttryck och undvika invecklade meningar med många bisatser (Lättläst – vad är det). Eftersom de betydelser konjunktiven uttrycker går också att uttrycka på andra sätt används konjunktiven kanske inte lika ofta i text som är avsedd att vara lättläst.

Korpusen *Svenska Wikipedia* (189:e högst frekvens) omfattar hela innehållet i den svenskspråkiga Wikipedian i augusti 2015. Wikipedia är ett öppet uppslagsverk som skrivs av sina användare. Vem som helst kan redigera artiklarna på Wikipedia eller skriva nya artiklar. En stor del av artiklarna på svenska Wikipedia är översatta från motsvarande artiklar på den engelskspråkiga Wikipedian (Wikipedia, Välkommen till Wikipedia). Det är möjligt att detta också påverkar användningen av *vore*.

Källan 2008–2010 (187:e högst frekvens) består av artiklar publicerade i Svenska Litteratursällskapet i Finlands medlems- och informationstidskrift *Källan* åren 2008–2010. Tidskriften kommer ut två gånger per år och varje nummer har ett givet tema.

På plats 186 står korpusen *Pargas kungörelser 2012*. Pargas Kungörelser är en tvåspråkig (finsk–svensk) veckotidning som utkommer i kommunen Pargas i Södra Finland. Korpusen innehåller den svenskspråkiga delen av tidningens årgång 2012.

Korpusen med 185:e högst frekvens består av text ur tidningen *Meddelanden från Åbo Akademi* som är Åbo Akademis vetenskapliga tidskrift för extern och intern information. Artiklarna som finns med i Språkbankens samlingar är skrivna av tidningens två redaktörer år 2002–2010. Åbo Akademi är ett svenskspråkigt universitet i Finland.

Korpusen *Hanken 2008–2011* (183:e högst *vore*-frekvens) är samlad in från tidningen *Hanken* som är Svenska handelshögskolans alumntidning. Svenska handelshögskolan är ett svenskspråkigt universitet i Helsingfors.

På plats 182 av 192 står *Bullen 2010–2012* som består av Åbo Akademis Studentkårs informationsbulletins årgångar 2010–2012. Tidskriften publicerades fram till år 2012.

Sju av de tio korpusar som har lägst *vore*-frekvens består av finlandssvenska texter. Bland de tio som har högst relativt antal förekomster av ordformen finns bara en finlandssvensk korpus, *Magma-kolumner*, en korpus som är väldigt liten och knappast statistiskt tillförlitlig. Generellt är *vore*-frekvensen lägre i det finlandssvenska materialet: i allt finlandssvenskt material i Språkbankens korpusar förekommer *vore* i genomsnitt 97,3 gånger per en miljon löpord. För det sverigesvenska materialet är frekvensen nästan dubbelt så hög, 183,6.

I nästa kapitel ser jag närmare på användningen av *vore* i tidningstext och jämför användningen av konjunktiv och tempusförskjutning i konditionala bisatser i Språkbankens tidningskorpusar.

5 Vore i finlandssvensk och sverigesvensk tidningstext

Tidningar är i princip avsedda för den stora allmänheten. Journalister strävar oftast efter att följa skriftspråkets normer och skriva neutralt språk som inte verkar gammalmodigt eller dialektalt. Därför anser jag att tidningstexter är ett bra material för en jämförande undersökning i svenskt och finländskt bruk av det svenska språket. Den relativa skillnaden i storlek (antal löpord) mellan de finlandssvenska och sverigesvenska tidningskorpusarna är också mindre än mellan hela det finlandssvenska och sverigesvenska materialet i Språkbankens samlingar.

I Språkbankens korpusar finns tidningstexter insamlade från såväl svenska som finlandssvenska tidningar. Det äldsta materialet på finländskt håll är årgång 1991 av Hufvudstadsbladet och Vasabladet. I de sverigesvenska korpusarna finns också tidigare material: korpusen *ORDAT* består av Svenska Dagbladets årsboks årgångar ändå från 1923 och korpusarna *Press 65* och *Press 76* av tidningsartiklar från ett urval svenska tidningar år 1965 respektive 1976.

Sammanlagt innehåller Språkbankens 67 tidningskorpusar drygt 652 miljoner löpord. Enligt Språkbankens taggning finns det lite över 42 miljoner meningar i materialet. Trettio av korpusarna är insamlade från finlandssvenska medier och 37 från Sverige. Det finlandssvenska materialet omfattar 59,6 miljoner löpord och innehåller enligt Språkbankens analys 4,3 miljoner meningar. De sverigesvenska tidningskorpusarna innehåller 592,6 miljoner löpord i 38 miljoner meningar.

Det finlandssvenska materialet är mycket mindre än det sverigesvenska, men skillnaden är inte lika stor som för hela materialet. Av allt material i Språkbankens allmäntillgängliga moderna korpusar är bara 0,85 % finlandssvenskt medan textmassan i de finlandssvenska tidningskorpusarna utgör 9,14 % av Språkbankens tidningsmaterial.

Förekomstfrekvensen av *vore* bland tidningskorpusarna är 101,2 gånger per en miljon löpord, vilket är lägre än genomsnittet i Språkbankens allmäntillgängliga moderna korpusar (182,8). För *vore* (gemena bokstäver) är frekvensen per en miljon löpord 98,9; för *Vore* (med versal i början) 3,0 och för *VORE* (med versaler) 0,1.

Den högsta *vore*-frekvensen (213,3) finns i korpusen *Press 65* och den lägsta (16,7) i korpusen *Pargas Kungörelser 2012*. Frekvensen i den äldsta korpusen *ORDAT* är 137,7 vilket är lägre än genomsnittet i alla Språkbankens moderna korpusar. Bara tre av tidningskorpusarna har högre *vore*-frekvens än genomsnittet i hela materialet.

I det sverigesvenska tidningsmaterialet förekommer *vore* (i någon av de tre skrivformerna) sammanlagt 60 673 gånger. När totalmängden löpord i de 37 sverigesvenska korpusarna är 592 586 168 blir den relativa frekvensen per en miljon löpord 102,4.

Det finlandssvenska materialet är mycket mindre, sammanlagt 59 622 358 löpord, vilket motsvarar ungefär en tiondedel av det sverigesvenska materialet. I det finlandssvenska materialet förekommer *vore* i någon skrivform 5 856 gånger, eller 98,2 gånger per en miljon ord.

5.1 Konjunktiv och tempusförskjutning i konditionala bisatser

För att titta närmare på hur *vore* används i praktiken går jag nedan igenom förekomstfrekvensen av olika konditionala bisatser i tidningsmaterialet. Som nämnts i kapitel 2, kan konjunktiv användas i den konditionala bisatsen för att ange irrealitet eller osannolikhet. Samma betydelse kan uttryckas också med tempusförskjutning eller konstruktionen *skulle* + infinitiv (eller konstruktionerna *skulle ha* + supinum och *skulle* + supinum då tidsreferensen är förfluten tid).

För att jämföra hur de olika formerna används har jag sökt konditionala bisatser i Språkbankens tidningskorpusar. Jag har valt tre typer av satser: *om X vore*, *om X var* och *om X skulle vara* som alla har nutid som tidsreferens. X står för vilken som helst enstaka ordform.²

Det är värt att notera att utan vidare analys är det omöjligt att säga hur många av fraserna *om X var* eller *om X skulle vara* (och till och med *om X vore*) i materialet är konditionala bisatser och hur många som är indirekta frågor.

I Språkbankens tidningskorpusar förekommer *om X skulle vara* betydligt mera sällan än *om X var* eller *om X vore*. Som nämnts ovan i kapitel 2 har konstruktionen *skulle* + infinitiv en mera begränsad funktion än tempusförskjutning eller konjunktiv, förutom i finlandssvenskan.

I det finlandssvenska materialet ser *om X skulle vara* ut att vara vanligare än i det sverigesvenska materialet. Sammanlagt finns det 29 609 *om*-inledda konditionala bisatser som har *vara* i konjunktiv eller förskjuten tempus som predikatsverb. Som ses i tabellen nedan, förekommer *om X skulle vara* betydligt oftare i det finlandssvenska tidningsmaterialet än i det sverigesvenska.

Tabell 3: Fördelningen av konjunktiv och tempusförskjutning i konditionala bisatser i tidningskorpusarna

	sverigesvenska	finlandssvenska	total
<i>om X vore</i>	22,07 %	18,25 %	21,82 %
<i>om X var</i>	72,51 %	69,40 %	72,31 %
<i>om X skulle vara</i>	5,41 %	12,35 %	5,87 %
total	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Jag ser närmare på de olika typerna av konditionala bisatser i följande avsnitt.

² Tyvärr låter sökverktygen i Korp inte att leta efter nominalfraser.

5.1.1 Om X vore

Fraser av typen *om X vore* förekommer sammanlagt 6 034 gånger i Språkbankens tidningskorpusar. Det är i genomsnitt 9,3 gånger per en miljon löpord och 142,4 per en miljon meningar.

I de finlandssvenska tidningskorpusarna förekommer fraser av typen 331 gånger, eller 5,6 gånger per en miljon löpord. Per en miljon meningar blir frekvensen 77,4. För det sverigesvenska materialet är totalantalet träffar för frastypen 5 703, det vill säga i genomsnitt 9,6 per en miljon löpord och 149,8 per en miljon meningar. Konditionala bisatser av typen *om X vore* förekommer alltså nästan dubbelt så ofta i det sverigesvenska tidningsmaterialet som i det finlandssvenska.

Det finns 456 olika ordformer *X* i materialet, den vanligaste av vilka är *det*. Fraser som börjar med *om det vore* (eller *Om det vore* när frasen börjar en mening) har sammanlagt 2 840 förekomster (2 385 + 455). *Om det vore* förekommer åtminstone en gång i 56 av 67 korpusar. Jag ser närmare på *om det vore* i avsnitt 5.1.4 nedan.

I sju av korpusarna finns det inga förekomster av *om X vore*. De är *8 Sidor*, *Pargas kungörelser 2011*, *Pargas kungörelser 2012*, *Syd-Österbotten 2013*, *Vasabladet 2012*, *Österbottens tidning 2011* och *Österbottens tidning 2013*. Alla dessa är finlandssvenska korpusar förutom *8 Sidor* som består av artiklar ur den lättlästa tidningen *8 Sidor*.

5.1.2 Om X var

Fraser av typen *om X var* förekommer 19 993 gånger i materialet. Det betyder att fraser av den här typen förekommer i genomsnitt 30,7 gånger per en miljon löpord eller 472 gånger per en miljon meningar.

För det finlandssvenska materialet är frekvensen 21,1 per en miljon löpord eller 294,3 per en miljon meningar. I de sverigesvenska korpusarna förekommer typen i genomsnitt 31,6 gånger per en miljon löpord eller 492 gånger per en miljon meningar.

Om X var förekommer i 66 av de 67 korpusarna. Den ena korpusen i materialet som inte innehåller några fraser av typen är den finlandssvenska korpusen *Syd-Österbotten 2013*.

Den vanligaste ordformen *X* här är *det* som förekommer 9 546 gånger eller i nästan hälften av fallen. Av dessa är 1 198 sådana där frasen förmodligen börjar en mening (*Om det var*). Frastypen *om det var* behandlas nedan i avsnitt 5.1.5.

5.1.3 Om *X* skulle vara

Om X skulle vara förekommer i materialet 1 623 gånger, eller ungefär 2,5 gånger per en miljon löpord. Fraser av denna typ förekommer i 61 korpusar.

I de finlandssvenska korpusarna förekommer frastypen sammanlagt 224 gånger, eller 3,8 gånger per en miljon löpord och 52,4 gånger per en miljon meningar i genomsnitt. För det sverigesvenska materialet är den absoluta förekomstfrekvensen 1 399 vilket motsvarar 2,4 förekomster per en miljon löpord eller 36,7 förekomster per en miljon meningar. Typen ser alltså ut att vara vanligare i finlandssvenskan, även om det finns flera finlandssvenska korpusar som saknar träffar på den.

Korpusar som saknar träffar på den här typen är de sverigesvenska *8 Sidor* och *ORDAT* och de finlandssvenska *Pargas kungörelser 2011*, *Syd-Österbotten 2013*, *Österbottens tidning 2012* och *Österbottens tidning 2013*.

Också här är *det* den vanligaste ordformen *X*. *Om det skulle vara* förekommer i tidningskorpusarna sammanlagt 722 gånger, eller 1,1 gånger per en miljon löpord. Frasen förekommer åtminstone en gång i 55 korpusar av 67. *Om det skulle vara* behandlas närmare i avsnitt 5.1.6.

5.1.4 Om *det vore X*

I frasen *om det vore X* är *X* ett substantiv utan framförställd artikel i 1 091 fall. Oftast är det ett sådant ord som har med val att göra. I materialet finns sammanlagt 555 förekomster av underordnade satser som börjar med ”om det vore val”, av vilka 116 stycken står i början av en mening (*Om det vore val*). För

övrigt förekommer hypoteser – eller önskan – om olika val (riksdagsval, kommunalval, presidentval och så vidare) sammanlagt 634 gånger. Folkomröstning (*om det vore folkomröstning*) nämns 184 gånger.

Determinerare av olika slag (det vill säga artikel eller pronomen) följer frasen *om det vore* i 638 fall. Artiklarna (en/ett/den/det/de) utgör den största delen, sammanlagt 600 fall.

I 429 fall följs frasen *om det vore* av ett adjektiv. De mest frekventa adjektiven här är *möjligt* (70), *sant* (38) och *självklart* (15).

Det är alltså vanligare att frasen *om det vore* följs av ett substantiv utan framförställd artikel än att det följs av någon som helst artikel- eller adjektivinledd substantivfras eller något som helst enskilt adjektiv.

I det finlandssvenska tidningsmaterialet är fördelningen annorlunda. *Om det vore X* förekommer i de finlandssvenska korpusarna 113 gånger och den vanligaste ordformen *X* är artikeln *en* (10 förekomster). Den vanligaste ordklassen bland alla *X* är adjektiv med 30 förekomster. Också i det finlandssvenska materialet är *val* det mest frekventa substantivet *X*.

5.1.5 Om det var X

Fraser som börjar med *{Om/om} det var* förekommer 9 543 gånger i materialet. De vanligaste ordtyperna som följer frasen är artiklarna *en* och *ett*:: *{Om/om} det var en* förekommer i materialet sammanlagt 1 042 gånger och *{Om/om} det var ett* 511 gånger. Determinerare i övrigt följer frasen *om det var* i 2 126 fall.

Om det var följs av ett adjektiv i sammanlagt 1 942 fall. De vanligaste adjektiven här är *rätt* (254), *möjligt* (192) och *sant* (85).

De vanligaste substantiven (utan framförställd artikel) som följer *{Om/om} det var* är *val* (240), också genitivformen *vals* (5); *folkomröstning* (65); *riksdagsval* (55) och *dags* (47).

I det finlandssvenska materialet förekommer *om det var X* 511 gånger. Oftast är ordformen *X* artikeln *en* (59) eller *ett* (36). Adjektiven *rätt* och *möjligt* förekommer 16 respektive 15 gånger. Det mest frekventa substantivet *X* är *fråga* (14).

5.1.6 Om det skulle vara X

Den vanligaste ordtypen som står efter frasen *{Om/om} det skulle vara* i materialet är adverbet *så* (176).

Ordformen *X* är ett adjektiv i 170 fall. Det mest frekventa adjektivet *X* är *möjligt* (43), följt av *nödvändigt* (16) och *sant* (10).

Determinerare följer frasen i 135 fall. De vanligaste av dessa är artiklarna *en* (44) och *ett* (34).

I 59 fall följs frasen av ett substantiv utan framförställd artikel. Det vanligaste substantivet är *fråga(n)* med 10 träffar.

I det finlandssvenska materialet förekommer *om det skulle vara X* sammanlagt 60 gånger, och i bara två av dem är *X* adverbet *så*. Den vanligaste ordformen *X* är adjektivet *möjligt* (9). I det sverigesvenska tidningsmaterialet är *X* i 26,3 % av fallen *så* medan dess procentantal i det finlandssvenska materialet är bara 3,3 %. *Möjligt* utgör 15,0 % av *X* i det finlandssvenska materialet, i det sverigesvenska står det för *X* i bara 5,1 % av fallen. Konstruktionen *om det skulle vara X* tycks alltså ha ett mera begränsad användningsfält i sverigesvenskan än i finlandssvenskan.

6 Diskussion

I ljus av Språkbankens korpusar är *vore* inte en utdöd form i dagens svenska. Den används mera i Sverige än i Finland och den anses kanske inte att höra till det mest väsentliga i svenskan eftersom den undviks i text som ska vara lättläst eller avsedd för unga läsare.

Äldre texter innehåller mera konjunktivformer än nyare material. Det är inte överraskande eftersom grammatikor tycks vara ense om att konjunktivformerna har blivit och håller på att bli mer sällsynta. Den allmänna uppfattningen är att konjunktivformerna är lite gammalmodiga och inte hör hemma i vardaglig svenska.

Den här studien visar emellertid att *vore* förekommer lika ofta i flera moderna korpusar insamlade från diskussionsforumet Flashback Forum som de förekommer i litterärt material från början av 1900-talet och ännu tidigare. *Vore*-frekvensen i alla *Flashback*-korpusar är högre än genomsnittet i Språkbankens korpusar.

Jämfört med Flashback-materialet förekommer *vore* mycket mera sällan i korpusarna insamlade från diskussionerna på forumet Familjeliv. Man kan kanske tänka sig att största delen av deltagarna i diskussionerna på forumet är kvinnliga, åtminstone om det som sajten hävdar till potentiella annonsörer stämmer överens med verkligheten, men det finns inga uppgifter som kan bekräfta detta. Det finns inte heller några uppgifter om deltagarnas könsfördelning på Flashback Forum, men närmast *Flashback*-frekvenserna bland *Familjeliv*-korpusarna kommer korpusen *Familjeliv: Pappagrupp* med *vore*-frekvensen 264,1.

I det finlandssvenska materialet förekommer *vore* mera sällsynt än i de svenska korpusarna. Stereotypiskt har finlandssvenskt språkbruk ansetts vara mer konservativt än det svenska. Förväntningarna är då att konjunktiven skulle vara vanligare snarare än mer sällsynta i finlandssvenskan, det vill säga om

användningen av konjunktiv är ett konservativt snarare än radikalt språkligt fenomen.

Det är möjligt att man i stället för *vore* i finlandssvenska använder inte bara den enkla preteritumformen *var* utan också formen *skulle vara*. Det visar sig också att *skulle vara* förekommer mer frekvent i det finlandssvenska materialet än i det sverigesvenska. I grammatiklitteraturen nämns det också att *skulle vara* används oftare i finlandssvenska än i andra regionala varieteter av svenska.

Det vore säkert nyttigt att undersöka användningen av konjunktiv i Finlands svenska dialekter för att få en bättre bild av konjunktivbruket i finlandssvenskan i ett historiskt perspektiv.

Ett annat ämne för vidare forskning skulle också vara att undersöka hur *vore* (och andra konjunktivformer) används i konditionala bisatser utan inledare jämfört med konditionala bisatser inledda av *om* eller en annan subjunktion. Detta skulle kräva att man antingen går igenom alla *vore*-inledda meningar i materialet och plockar ut konditionala bisatser för hand eller att man laddar ner materialet och gör mer krävande sökningar som för tillfället inte är möjliga att göra på Korps hemsida.

Litteratur

- Allan, Robin, Philip Holmes & Tom Lundskær-Nielsen. 1995. *Danish: A comprehensive grammar*. London: Routledge.
- Allén, Sture. 1970. *Nusvensk frekvensordbok baserad på tidningstext*. Stockholm: Almqvist & Wiksell.
- Barnes, Michael P. 2005. The standard languages and their systems in the 20th century II: Faroese. I: Bandle, Oskar, Kurt Braunmüller, Ernst Hakon Jahr, Allan Karker, Hans-Peter Naumann & Ulf Teleman (red.), *The Nordic Languages: An International Handbook of the History of the North Germanic Languages. Volume 2, 1574–1584*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Barödal, Jóhanna, Nils Jörgensen, Gorm Larsen & Bente Martinusen. 1997. *Nordiska: Våra språk förr och nu*. Lund: Studentlitteratur.
- Bolander, Maria. 2005. *Funktionell svensk grammatik*. Stockholm: Liber.
- Durrell, M. 2006. Germanic Languages. I: Brown, Keith (red.), *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, 53–55. Amsterdam: Elsevier.
- Eriksson, Josefin, Ingrid Herbert & Sofie Stenbäck. 2008. Stelnat lagspråk hindrar demokratin. *Språktidningen* 2008(8). Stockholm: Språktidningen i Sverige.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo. 1997. *Norsk referansegrammatikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Familjeliv, Annonsera på FamiljeLiv.se <http://www.familjeliv.se/annonsera> (hämtad 2016-03-22)
- Flashback: Bakgrund. <https://www.flashback.org/kontakt> (hämtad 2016-03-15)
- Hardie, Andrew & Tony McEnery. 2011. *Corpus Linguistics: Method, Theory and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hellberg, Staffan. 2004. Using corpus data in the Swedish Academy grammar (1991). I: Sampson, Geoffrey & Diana McCarthy (red.), *Corpus linguistics: Readings in a widening discipline*, 122–136. Chippenham: Continuum.
- Jasanoff, J. H. 2006. Proto-Indo-European Morphology. I: Brown, Keith (red.), *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, 213–221. Amsterdam: Elsevier.
- Kennedy, Graeme. 1998. *An Introduction to Corpus Linguistics*. (Studies in language and linguistics). London: Longman.
- Lättläst. *Lättläst – vad är det*. Myndigheten för tillgängliga medier <http://lattlast.se/om-lattlast/vanliga-fragor-om-lattlast/lattlast-vad-ar-det> (hämtad 2016-03-09)

- Martola, Nina. 2007. *Konstruktioner och valens: Verbfraser med åt i ett jämförande perspektiv*. (Nordica helsingiensia 9). Helsingfors: Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.
- Matthews, P. H. 2014. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Mattsson, Gösta. 1933. *Konjunktiven i fornsvenskan*. Lund: Gleerupska universitetsbokhandeln.
- Nationalencyklopedin, hortativ.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/hortativ> (hämtad 16-03-20)
- Nationalencyklopedin, konjunktiv.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/konjunktiv> (hämtad 2016-01-25)
- Nationalencyklopedin, optativ. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/optativ> (hämtad 2016-02-03)
- Nordström, Jackie. 2011. Konjunktiv i fornsvenska *at*-satser. *Språk och stil*(NF 21). Swedish Science Press. 171–198.
- Rikstermbanken: korpus. <http://www.rikstermbanken.se/rtb/visaTermpost.html?id=49376> (hämtad 2016-01-26)
- SLAF=*Svenskt lagspråk i Finland*. 2010. (Statsrådets kanslis föreskrifter, anvisningar och rekommendationer; 1/2010). Helsingfors: Statsrådets kansli.
- Språkbanken <http://spraakbanken.gu.se/swe/information> (hämtad 16-01-16)
- Svavarsdóttir, Ásta & Margrét Jónsdóttir. 2004. *Íslenska fyrir útlendinga: Kennslubók í málfræði*. Reykjavík: Málvísindastofnun Háskóla Íslands.
- Teleman, Ulf, Staffan Hellberg & Erik Andersson. 1999. *Svenska akademiens grammatik*. 1–4. Stockholm: Svenska akademien.
- Thorell, Olof. 1987. *Svensk grammatik*. Stockholm: Esselte studium.
- Wessén, Elias. 1944. *De nordiska språken*. Stockholm: Filologiska föreningen vid Stockholms högskola.
- Wessén, Elias. 1956. *Svensk språkhistoria. III. Grundlinjer till en historisk syntax*. Lund: Almqvist & Wiksell.
- Wikipedia, Välkommen till Wikipedia. https://sv.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:V%C3%A4lkommen_till_Wikipedia (hämtad 2016-03-09).